

Aleksander Aristovnik

Javnofinančni primankljaj in primanjkljaj na tekočem računu plačilne bilance Slovenije

Slovenija je kot tipična predstavnica tranzicijskega gospodarstva v zadnjem desetletju soočena s poslabšanjem salda tekočega računa plačilne bilance in znižanim saldonom javnofinančne bilance. Povezanost med javnofinančnim primanjkljajem in primanjkljajem na tekočem računu je v preteklih letih sprožilo mnogo empiričnih raziskav, ki pa so zapostavile tranzicijske države. Prispevek empirično preverja veljavnost teorije t. i. dvojnega primanjkljaja in rikardijanske ekvivalence z uporabo četrletnih podatkov za Slovenijo (1992:1 - 2000:4). Ekonometrična metodologija temelji na modelih časovnih serij z vsemi pripadajočimi testi (test avtokorelacije, test enotnega korena in kointegracijski test). Rezultati empirične analize potrjujejo značilno statistično povezanost med javnofinančno bilanco in bilanco tekočega računa, kar kaže na možnost veljavnosti teorije dvojnega primanjkljaja. Vendar zaradi kratkosti časovnega obdobja in neupoštevanja razlik med začasnimi in trajnimi šoki (produkcijskimi in/ali izdatkovnimi) ne moremo popolnoma zavrniti veljavnosti medčasovnega pristopa. Ta ugotovitev nakazuje možnost veljavnosti rikardijanske ekvivalence v daljšem časovnem obdobju. Poleg tega rezultati empirične analize kažejo na nizko mednarodno mobilnost kapitala in zmerno reguliranost finančnih trgov v Sloveniji.

Ana Murn

Vloga države v gospodarstvu - med industrijsko politiko in politiko konkurence

V času globalizacije svetovnega gospodarstva in informacijske družbe stopa v ospredje znanstvenih in aplikativnih ekonomskih razprav vprašanje vloge države v gospodarstvu. Mnenja so različna, kot sta nasprotna osrednja teoretska ekonomska koncepta, ki ju zagovarjata struji neoliberalistov in postkeynesijancev. Oba koncepta se odražata v praksi v dveh nasprotujočih si politikah: industrijski, kjer prednjači teoretski koncept postkeynesijancev, in politiki konkurence, kjer je v ospredju koncept neoliberalistov. Vse države, vključno z razvitimi, izvajajo obe politiki, kar ustvarja precejšnjo anarhijo, v kateri je tudi veliko sprenevedanja. Svetovne asociacije (WTO, OECD in EU) poskušajo problem rešiti z institucionalnimi pravili tako, da bi ustregle obema teoretičnima konceptoma in politikama, kar prikazujemo na primeru intervencij v gospodarsko sfero. Žal pa so institucionalna pravila preveč nedorečena, da bi zadostila tako teoretskim osnovam, iz katerih izhajajo, kot tudi praksi držav.

Petar Beltram

Vseživljensko učenje

Izjemno velika pozornost, ki so jo v državah EU namenili Memorandumu o vseživljenjskem učenju, kaže, da se tudi najbolj razviti zavedajo potrebe po načrtnem pospeševanju razvoja učenjskih zmogljivosti. Tudi vse, kar je o človeških virih zapisano v naših razvojnih dokumentih, dokazuje, da priznavamo temu področju tudi pri nas prvo prioriteto. Pomembna razlika med nami in "Evropejci" pa je v tem, da se oni zavedajo, kakšne materialne posledice nosi dodelitev prioritete nekemu področju javnega financiranja, pri nas pa je prioritetenih področij več, kar, s stališča delitve pogače, pomeni, da se nismo pripravljeno odločiti, da bomo, n.pr. v izobraževanje odraslih, določen čas več vlagali na račun nečesa drugega (vojske, cest ali državne uprave). Brez take odločitve, in z njo povezane javne odgovornosti, ne bomo prišli nikamor.

Marko Radovan

Finančni vidiki motivacije odraslih za izobraževanje

V moderni družbi postaja izobrazba vedno pomembnejši dejavnik aktivnega vključevanja v družbene procese in pogoj, ki omogoča dostop do delovnih mest na trgu dela. Hkrati naj bi pripeljala do tipa družbe, ki ne bo temeljila na statusu, vezanem na socialni izvor, temveč bo oblikovana bolj na podlagi poznavanja priložnosti in sposobnosti posameznika, da te priložnosti izkoristi. Pričujoči prispevek opozarja odrasle na možnosti dostopa do izobraževanja z vidika pridobivanja finančnih sredstev za

izobraževanje. Rezultati mnogih tujih in domačih raziskav so pokazali, da je možnost dostopa do različnih finančnih virov eden temeljnih dejavnikov, ki spodbujajo ali ovirajo vključitev odraslih v izobraževanje. Iz rezultatov raziskave, ki so predstavljeni v prispevku, je razvidno, da so razlike v teh možnostih velike in da so nekatere skupine odraslih v depriviligiranem položaju. V članku ugotavljamo, da je udeležba v izobraževanju najpogosteje spodbujena s pripravljenostjo in interesom podjetij za njegovo financiranje in možnostjo posameznika, da ta sredstva pridobi. Izkazalo se je tudi, da imajo praviloma posamezniki, za katere so podjetja pripravljena vlagati sredstva za izobraževanje, tudi večje možnosti za izobraževanje, ki ga financira država.

Angela Ivančič

Kvaliteta dela, pismenost in izobrazba

Prispevek obravnava povezanost zahtev delovnega mesta in dosežkov pismenosti. Z uporabo podatkov nacionalne raziskave pismenosti iz leta 1998 analizira možnosti, ki jih dajejo različno zahtevni poklicni položaji na slovenskem trgu dela za razvoj in ohranjanje pismenosti. Odkriva, da dajejo večje možnosti uporabe spretnosti pismenosti le poklicni položaji pri vrhu poklicne hierarhije, kjer tudi prevladujejo zaposleni z boljšimi dosežki na posameznih dimenzijah pismenosti. Nizki dosežki pismenosti se pretežno povezujejo s poklicnimi položaji, ki praktično ne dajejo možnosti uporabe teh spretnosti in torej tudi ne njihovega ohranjanja in izboljševanja. Gre za kvalificirane in nekvalificirane poklice v kmetijstvu in gozdarstvu ter v predelovalni industriji in gradbeništvu.

Vida Mohorčič Špolr

Regionalne razlike v pismenosti prebivalstva v Sloveniji

V preteklosti v Sloveniji ni bilo sistematičnega preverjanja in spremljanja obsega in kvalitete pisnih spretnosti prebivalstva. Prva nacionalna raziskava v letu 1998, del mednarodne, ki je proučevala to področje je za populacijo, staro od 16 do 65 let, razkrila stanje, ki ga je bilo na podlagi statističnih podatkov moč le slutiti.

Velika večina prebivalstva Slovenije dosega le prvi dve ravni pismenosti na pet stopenjski lestvici, kar ne zadošča za normalno delovanje v vsakdanjem in delovnem življenju. Po mnenju strokovnjakov to omogoča šele dosežena tretja raven pismenosti. Prebivalcev, ki dosežajo to raven je v Sloveniji v povprečju manj kot četrtnina, z izjemo računske pismenosti, kjer 26% prebivalstva dosega 3. raven pismenosti. Podatki, ki veljajo za Slovenijo kot celoto veljajo z odstopanji tudi za vsa njena statistična območja, čeprav med njimi obstajajo pomembne razlike

Rezultati raziskave kažejo na bele lise v regionalni razporeditvi pisnih dosežkov in opozarjajo na potrebo po investiranju v razvoj človeških virov. Obseg problema je tako velik, da ni pričakovati, da se bo manjšal z generacijskimi zamenjavami, pač zahteva sprejem posebne strategije ter usklajeno delovanje vseh socialnih partnerjev.

Jasmina Mirčeva

Nekatere značilnosti udeležbe odraslih v izobraževanju

Prispevek obravnava problematiko vključenosti odraslih v izobraževanju, z vidika nacionalnega in mednarodnega konteksta. Slovenija se uvršča med države z nizko stopnjo vključenosti odraslih v izobraževanju, kar ni v skladu z zahtevami trga dela in konceptom 'vseživljenjskosti učenja'. Analiza razkriva, da obstajajo pomembne razlike po vzorcih (deležih) vključenosti prebivalstva v izobraževanju ter da so najmanj izobraževalno dejavne skupine, ki so sicer v depriviligiranem položaju npr. manj izobraženi, višje starostne kategorije in odrasli z nižjim delovnim statusom. Pregled vključuje tudi nekatere vsebinske in organizacijske pogojenosti izobraževanja odraslih. Prispevek temelji na rezultatih mednarodne raziskave 'Pismenost in udeležba prebivalcev v izobraževanju odraslih', ki je bila do konca leta 1999 izpeljana v dvajsetih državah.

Olga Drofenik

Nekaj ugotovitev in priporočil iz raziskave Evalvacija Programa 5000

V prispevku predstavljam izbrane rezultate in priporočila iz prve faze raziskave Andragoškega centra Slovenije. Podlaga za raziskavo je Program izobraževanja brezposelnih oseb - Program 5000, s katerim Vlada RS izpolnjuje temeljni cilj strategije vseživljenjskosti učenja - zviševanje izobrazbene ravni najmanj izobraženih. Z racionalno in empirično evalvacijo so bili raziskani procesi in učinki Programa na mikro ravni (kakovost procesov izbire udeležencev, izobraževalnih programov in izvajalcev; kakovost priprave in izpeljave izobraževanja) in na makro ravni (zviševanje izobrazbene ravni, zmanjševanje strukturnega neskladja). Rezultati omogočajo dvoje: ocenjevanje, ali je mogoče pričakovati uresničevanje ciljev Programa 5000 in pod kakšnimi pogoji, ter izpopolnjevanje kakovosti pri delu vseh sodelujočih v Programu.

Milena Bevc

Primerjava kvantitativne in strukturne dimenzije izobraženosti prebivalcev v Sloveniji, EU in državah kandidatkah

Prispevek je osredotočen na primerjavo kvantitativne dimenzije "zaloge" kapitala izobrazbe v Sloveniji z državami EU in drugimi kandidatkami za vstop v EU, kot jo omogočajo razpoložljivi podatki in merski instrumenti. Zajema analizo dejanske ravni izobraženosti prebivalstva pa tudi njene potencialne ravni v prihodnje (na podlagi sedanje vključenosti mladih v izobraževanje). Poleg take primerjave pa zajema prispevek še analizo nekaterih strukturnih značilnosti izobraženosti prebivalcev znotraj Slovenije (razlike med spoloma, starostnimi skupinami in regijami). Prispevek temelji na raziskavi "Znanje in izobraževanje v Sloveniji z vidika vključitve v EU", izdelane za potrebe Strategije gospodarskega razvoja Slovenije.

Projekt SGRS

Vlado Dimovski, Marko Kos, Miran Žagar, Rozi Ažman

Slovenska industrija v pogojih notranjega trga EU

Izkušnje kažejo, da usmerjanje razvoja slovenske predelovalne industrije v preteklih letih ni prineslo pričakovanega uspeha. V prvi polovici 90. let je bila industrijska politika izredno selektivna in arbitrarna. Kljub temu, da je v letu 1996 sprejeta strategija povečevanja konkurenčne sposobnosti temeljila na nediskriminatornem konceptu, je obtičala že na začetku operacionalizacije. Nova strategija gospodarskega razvoja Slovenije (SGRS2), ki predstavlja krovni razvojni dokument, naj bi temeljila na načelu, da industrijska politika Slovenije poleg svojih razvojnih ciljev upošteva tudi širši razvojni okvir, ki je dan z industrijsko politiko EU. To je smiselno, saj slovenska predelovalna industrija pomemben delež izvoza ustvari predvsem na trgih EU, intenzivne strukturne spremembe v predelovalni industriji EU zagotovo ne bodo zaobšle slovenske industrije. Predelovalna industrija v EU se pripravlja za širitev enotnega trga, z ukrepi za dvig konkurenčnosti pa namerava obdržati in utrditi svoj položaj v novi EU. V EU so industrijske panoge različno dinamične, vendar pa je vsem skupno zviševanje produktivnosti in padec zaposlitve. Temeljna značilnost slovenske predelovalne industrije je relativno visoka koncentracija po zaposlenosti, realizaciji in bruto dodani vrednostiznotraj sektorjev in med njimi.. Skoraj vsi sektorji izkazujejo pozitivno dinamiko vrednostne proizvodnje in negativno dinamiko zaposlitve, kar pa se pot v EU ne odraža tudi v dvigu rentabilnosti poslovanja. Čeprav se managerji zavedajo pomena BDV za donosnost podjetja, slovenska podjetja po BDV na zaposlenega za zahodnimi še vedno zaostajajo 4-6-krat. Na vseh področjih v podjetjih bo zato potrebno izvesti temeljite mikro ukrepe za dvig BDV na zaposlenega, pri čemer bo pomembno vlogo igral tudi lastniški vzvod preko kakovostnega upravljanja podjetij.